

73.

Acqui, 1859 augusztus 1.

IHÁSZ DÁNIEL KOSSUTHNAK AZ OLASZORSZÁGI MAGYAR
LÉGIÓRÓL ÉS JÖVŐ TERVEIRŐL.

O. L., N. M. Kossuth-ir.

Mélyen tisztelt Kormányzó Úr,

Rég óhajtott levelét csak is tegnap kaptam, — hogy mult hó 24.-ik óta hol késhetett oly soká, meg nem foghatom, — de annál nagyobb örömöm. Mindenkitől kérdezősködtem Korm. Úr adressa iránt, de senki sem tudta, vagy nem akarta megmondani. Nagyon tartottam, a' mi fájdalom valósult is, hogy a Nagyságos Asszony megbetegedett, reményilem, hogy a jó 's egészséges Sweitzi levegő rövid időn vissza adja sött erősített egészségét.

Az én kedélyem a' nem reménylett események következtében annyira lehangoltatott, hogy nékem soha ez életben már jó kedvem nem lesz, ha csak a kegyetlen sors nem könyörül, 's bennünket egy nem reménylett uton, független hazánk szent földjére vissza nem vezet.

A mi a' politicus tartalmát illeti Korm. Úr becses levelének, én igen is ugyan abban a véleményben vagyok a' mint Korm. Úr azt taglalja, — reményilem, hogy a jövőre nem egy könnyen ülünk nagy urakkal az asztalhoz egy tálból cseresznyét enni.

Csapatom, melyet mind eddig a szép remények bölcsőjében ringatok, páratlan türelemmel van, azt teszi a' mit javaslok. Én őket a hazamenetelre biztatom, noha nehezen akarnak a' németnek hinni, de azért tanácsomat követik. A tiszt urak közül néhányan még nem határozták el magokat a' hazamenetelre, de majd ha eljő az idő, úgy hiszem, hogy ők is elborzadnak azon rajztól a' minőt én a külföldről elejbe teszek mindennap. A legénység között van egynehány, kiket tiszta lelki ismerettel nem lehet a' hazamenetelre biztatni, — van olyan, ki ezredesét, őrnagyát 's tisztjét leszúrta vagy lőtte, 's egész szakaszokat áthoztak, — már úgy hiszem, hogy ilyenekre az Amnestia nem szólhat. Az ilyeneket én Klapka tábornoknak elővezettem, ki jutalmat ígért nekik, 's azt is, hogy a' Szárd kormánynál lépést fog tenni miattok. Jó volna, ha az ilyenekért Korm. Úr is emlékeztetné Klapka tábornokot.

Hogyha Korm. Úr egyik szolgáló mellett egy legényt venne csapatomból maga mellé, fogadom, hogy választanék olyat, ha nem különbet mint a volt Márton.

Ha csak félig meddig szabadulhatnék is, milly örömmel utaznék Kormányzó Úr kedves családja körébe, — de ez most teljes lehetetlen, — nincs fogalma Korm. Úrnak, hogy mennyire le vagyok az író asztalhoz kötve, — a' számadást a' kormány részéről nagyon szigorúan veszik, pedig tudja Korm. Úr, hogy milly rendetlenül láttattunk el pénzzel mind a nemzeti igazgatóság, mind pedig a Szárd kormány részéről, — no hanem majd ezen is keresztül esünk.

Én innen nem távozom mind addig, míg csapatomból csak egy lézen is itt, — én voltam az első, ki karjaimat feléjük kitértam 's az utolsó is akarok lenni, ki jobb jövődöt 's szerencsés utat kívánok nékik, — ezzel nékiek tartozom, 's tenni szent kötelességemnek tartom.

Már azok közül, kik haza menni nem mernek, néhányat elhelyeztettem.

A tiszt urak közül kik a törzsnél alkalmazva voltak, nagyobb része, untokból a' jó gratificatiót zsebre rakták és odébb álltak. Nem panaszkodom, pedig sok háládatlanságot arattam illy rövid idő alatt.

A' mi Kiss Miklóst illeti, Korm. Úr, bámulok, hogy azon kérdést intézi hozzám levélben, vagyis azon észrevételt teszi, „reményem Kiss Miklóssal jól van.“ — Olly két jó barát mint mi ketten nem egy könnyen szakasztjuk meg a barátság kötelét, ha bár az ármány még úgy működne is. Mink hárman, én, Kiss és Bethlen még idejövételünk előtt elhatároztuk magunkban az intriguák ellen vállainkat össze tenni. Jobb kezekbe nem jöhetett volna reménylt Armádiánk alapja, sajnos, hogy hiúsult.

Azon sorok tartalma, melly Korm. Úr becses levelében személyemről szól forró könnyeket hullatott szemeimből, — de mind a mellett, hogy jól esik szívemnek azokat viszont meg viszont olvasni, még is félre kellett a levelet tennem, mert még jelenleg kemény szivre van szükségem. Holnap megyek Alessandriába az első Zászló aljamat meglátogatni 's onnét elmegyek Kiss barátomhoz néki Kormányzó úr levelét kézbesitendő.

Minek előtte Korm. Úr becses levelét kaptam, személyemről 's nyomorult hontalan jövődömről ekkép gondolkoztam:

Minekutána mindennap öregbedem és ki tudja, hogy azon forrás, melyből eddig hazulról a pénzbeli segítséget merittem nem szikkad é ki vagy valami mistikus kéz által nem vágatódik é el, a' mint az már tavál is történt, hogy az eddig rendesen kapott segítséget hazulról 8 hónappal későbbben kaptam, a' mit Kormányzó Úr előtt titokban tartani minden áron iparkodtam, 's ha mutattam is ollykor ollykor egy kis jó kedvet, az mindig a legnagyobb erőkődéseembe került. Ne hogy tehát illy magát elő adandó esemény következtében Korm. Úrnak legkevésbé is terhére essek vagy rossz kedvem által kedves családi körét nyugtalanítsam, félig meddig arra határoztam el magam, hogy Franciaországba Kiss barátom jószágán egy kis gazdaságot mivelek, hol fáradtságom után annyit keresendek hogy belőle megélhessek, — ezen tervem kormányzó úr becses 's szivre ható levelének tartalma következtében annyira megváltozott, hogy nem csak kérését, de *parancsát* várom Kormányzó Úrnak, méltóztasson velem rendelkezni, — ha legkevésbé is szükségem lehetek házánál, nincs azon áldozat, melyet fel ne cserélnék Kormányzó Úr és családja körében lehetéssel. Ha a kegyetlen sors csapását itten végképpen kiállandom, 's kedves csapatom utolsó egyénét is eltávozni látom, akkor a legelső kötelességem az lesz, hogy

Korm. Urat bárhol felkeressem, parancsát veendő. Én Korm. Úr irányban, mig élek, változni nem fogok.

Constantinápolyból megérkeztek Tüköry és Kiss Lajos őrnagy, Eberhárd százados és Tolnay hadnagy urak, — Kalmár őrnagy úr az úton Constantinápolyból ide, meghalálozott, — az özvegyét Klapka Tábormok úr 3000 frankkal ellátva vissza küldötte Constantinápolyba.

Marchal Baraguey de Hillier itten a' fürdőket használta, melly idő alatt háromszor meglátogatott; — az olaszokat háládatlan nemzetnek nevezte, — hogy ők (franciák) nem bánják, akár mit tesznek az olaszok jövőre, de az ő segítségekre többé ne számítsanak, — és hogy a magyarok sem akartak semmit sem tenni sat.

Az időm szűke kénytelenít leveletem végezni. Nem tehetné azt Korm. Úr, hogy a fiúkat vagy egy hétre ide küldené hozzám, hogy őket Dandáromnál bemutatthassam, — bizony nagy enyhülés lenne szegény kesergő csapatom vérző szívekre. Tegye meg ezt, Édes Korm. Úr, ha csak lehetséges, vigyázni fogok reájok, mint testvérjeimre, 's egyuttal tapasztalást szereznek magoknak 's megláthatják azon szép csapatot, mellyre szegény hazánk annyira számolt. Fogadják mindnyájan szívem mélyéből ömledező óhajtásim. A siromig hivek

IHASZ

74.

Bex (Svájc) 1859 augusztus 12.

KOSSUTH LAJOS TANÁRKY GYULÁNAK SVÁJCI
UTAZÁSÁRÓL ÉS GONDJAIRÓL.

Sk. levél; O L., N. M., 1848—49-es ír. Fasc. 1359.

Kedves Barátom!

Midőn Julius 22.-kei levelét vettem, annyi gond nyomta fejemet 's annyi levelet kellett írnom jobb sorsra érdemes szerencsétlen légiónk sorsának biztosítása miatt, hogy az eladással fenyegetett sajtóm iránt tett kérdésére el kellett halasztanom a feleletet. Utóbb pedig bús 's bajos elfogultságomban megvallom megfélejtkeztem a dolgról.

Most már tán késő is felelnem. Azonban mégis csak felelek ennyit: hogy ha a vámhivatal általi eladás felment még erkölcsileg is azon kötelességtől, hogy Croskeynek az Amerikából szállítási bért megfizessen, úgy biz én azt mondom, boldoguljon vele a vám hivatal, csak fizesse ki Croskeyt — nem méltó vele bajlódni. Vettem volt 360 dolláron, 's bizon nem hiszem, hogy ha eladnók, 120-nál többet kapnánk érte, ha ugyan kapnánk csak annyit is. Ez esetben tehát nem váltjuk ki. De he a vám hivatal el adja, 's még is én tartoznám Crosskeyt fizetni, akkor biz' inkább ki váltanók, csak-hogy az a baj, hogy ha van Warrant (a miről én kételkedem) 's én nállam van, úgy az könyves ládámban van, melly Isten tudja hol kóborol.